

Lek och lärande

En studie om hur lärare i förskolan och skolan uttrycker sig om lek
och lärande som en resurs och hjälpmedel i undervisningen

Anna Stenberg

2013

Examensarbete, Grundnivå (yrkesexamen), 15 hp
Didaktik
Läraprogrammet

Handledare: Fredrik Lindstrand
Examinator: Åsa Morberg

Stenberg, Anna (2013). *Lek och lärande. En studie om hur lärare i förskolan och skolan uttrycker sig om lek och lärande som en resurs och hjälpmedel i undervisningen*. Examensarbete, Didaktik, Lärarprogrammet. Akademin för utbildning och ekonomi: Högskolan i Gävle.

Sammanfattning

Syftet med detta arbete har varit att undersöka hur lärare i förskola och skolans tidigare år förhåller sig till lek och lärande. Jag vill också undersöka om hur de uttrycker sig och resonerar kring lek och lärande som en resurs och ett redskap i undervisningen och samlingarna. Jag vill även se om lärarnas förhållningsätt till lek och lärande skiljer sig åt i de olika yrkesgrupperna förskola och skola. Jag gjorde en kvalitativ intervjustudie med lärarna i förskolan och skolan.

Forskning säger att lek är en naturlig del i barnens liv och att de genom lek förbearbeta det de har lärt sig. De kan också genom leken få ett ökat självförtroende och de kan genom leken ”prova på” det som kan vara svårt och öva utan att de känner att det blir fel. Jag har under en längre tid funderat över hur skillnaderna är mellan förskola och skola är i förhållandet till lek och lärande.

För att få reda på hur lärarna inom förskolan och skolan förhåller sig till och uttrycker sig kring lek och lärande har jag använt mig av intervjuer. Jag har intervjuat fyra lärare, två inom förskolan och två i skolan. Resultatet av undersökningen visade att lärarna är eniga om att leken har en stor betydelse för barnen, men att användningen av lek som en resurs skiljer sig åt i förskolan och skolan.

Nyckelord: förhållningssätt, förskola, förskollärare, lek, lärande, lärare, skola och styrdokument

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Problemformulering.....	1
1.2	Syfte.....	2
1.3	Frågeställning.....	2
2	Litteratur relevant för studien.....	3
2.1	Vad läroplanen säger om lek och lärande.....	3
2.2	Vad är lek och varför leker barnen?.....	4
2.3	Lek och lärande.....	6
2.4	Sammanfattning av litteraturen.....	8
3	Metod.....	10
3.1	Datainsamlingsmetoder.....	10
3.2	Urval.....	10
3.3	Genomförande.....	11
3.4	Forskningsetiskt ställningstagande.....	11
3.5	Presentation.....	12
3.5.1	Område.....	12
3.5.2	Lärare och intervjutillfälle.....	12
4	Resultat av intervjuerna.....	14
4.1	Vad är lek för dig?.....	14
4.2	Hur relaterar du till lek?.....	14
4.3	Vad är lek i undervisningen/samlingarna för dig?.....	15
4.4	Hur ger du stöd åt barnens lek?.....	16
4.5	Vad tycker du om lek som hjälpmedel i undervisningen/samlingarna?.....	16
4.6	Tror du att lek kan underlätta för dem som har svårt med inläringen?.....	17
4.7	Sammanfattning.....	18
5	Diskussion.....	19
5.1	Metoddiskussion.....	19
5.2	Resultatdiskussion och teordiskussion.....	19
5.3	Slutord.....	21
5.4	Förslag till vidare forskning.....	22
6	Referenser.....	23

Bilaga 1

1 Inledning

Lek är något som oftast väcker lustfyllda känslor. För visst kommer man ihåg barndomens lekar, då tiden bara försvann iväg. Lpfö 98 (rev2010) säger att leken är viktig för barns utveckling och lärande och ett medvetet bruk av leken kan främja varje barns utveckling och lärande. Även Lpo 2011 säger också att skapande arbete och lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Särskilt under de tidiga skolåren har leken stor betydelse för att eleverna ska tillägna sig kunskaper.

Lärande är ett annat ord som väcker känslor. Kanske inte lika lustfyllda känslor som leken. Jag kan tycka att lärande väcker en känsla av att man måste prestera, att olika mål ska nås? Ordet har tidigare ofta förknippats med skolan och dess verksamheter, även om lärande alltid skett i alla åldrar och inom ramen för alla tänkbara situationer och sammanhang. I Lpfö 98(rev 2010) står det att lärandet ska baseras såväl på samspel mellan vuxna och barn som att barn lär av varandra. Den sägs också uttryckligen att förskolans pedagoger ska ge samtliga barn stöd att utveckla en positiv uppfattning om sig själva som lärande och skapande individer. Dessutom understryks att förskolan ska främja lärande. På motsvarande sätt förtydligar Lpo 2011 att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden.

När jag har läst litteratur om detta tycker jag mig ha sett att det inte finns så mycket jämförelse om hur det är i förskolan och skolan med tankegången till lek och lärande. Detta har fått mig att fundera på leken och lärandets samverkan. Hur kan det få barnen att lära sig på ett lustfyllt sätt som leken är? Så min undersökning kommer jag att jämföra leken och lärandet samverkan i skola och förskola.

1.1 Problemformulering

Jag har under utbildningen och de år jag arbetat i förskolan kommit till insikt hur viktig leken är i ett lärandeperspektiv. Jag har uppmärksammat att leken inte används i lärsituationer i den utsträckningen som det kan finnas möjlighet till i skolan, medan det i förskolan finns en tankegång att använda sig av leken i inläringssituationer. Efter att jag studerat Lpo 2011 och Lpfö 98 (rev 2010) kunde jag läsa att begreppen lek och lärande har en större tyngdpunkt i förskolans än i skolans läroplan. Det fick mig att börja fundera på hur stor skillnaden är

mellan lärare i skolan, hur de förhåller sig och uttrycker sig om lek och lärande som en resurs, än lärarna i förskolan. Kan det bero på olika yrkesroller?

1.2 Syfte

Syfte med detta arbete är att ta reda på hur lärare uttrycker att de förhåller sig till lek och lärande som en resurs och hjälpmedel i skolan och i förskolan. Är det någon skillnad på hur lärarna använder sig lek och lärande, beroende på om de arbetar i skolan eller i förskolan? Är det så att lärarna tycker att leken kan hjälpa de barn som har svårigheter under lektionerna eller under lärandesituationer i förskolan med materialet som används? Jag har valt att fokusera på fyra lärare, två lärare i förskolan, en lärare som har en förskoleklass och årskurs 1 och en lärare i årskurs 1.

1.3 Frågeställning

- Hur förhåller och uttrycker sig lärare i förskolan och i skolan till lek och lärande som en resurs?
- Skiljer det sig åt hur lärarna uttrycker sig om lek och lärande mellan förskola och skola?

2 Litteratur relevant för studien

I det här kapitlet kommer jag att gå igenom lite vad tidigare forskning om lekens betydelse för barnen. Jag kommer att börja med att jämföra de två läroplanerna för förskolan Lpfö 98 (rev 2010) och skolan Lpo 2011. Därefter kommer jag att gå igenom lite olika forskare och vad de har skrivit om lekens betydelse för barnen bland annat Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson.

2.1 Vad läroplanen säger om lek och lärande.

I Läroplanerna Lpo 2011 och Lpfö 98 (rev 2010) kan vi läsa följande beskrivning av leken och lärandet. I Lpo 2011 står det bland annat om skolans uppdrag. Där kan vi läsa att leken är betydelsefull i barnets väg till lärandet, speciellt under första åren samt att det skall tillämpas olika sätt att nå kunskap och därigenom få balans i lärandet.

I Lpfö98 (rev 2010) står det skrivet mer utförligt om lek och lärande. Enligt Lpfö 98 (rev 2010) är förskolans uppdrag att utgöra basen för barnets lärande för livet. Det står även att leken är en väsentlig del i barnets lärande och progression och skall användas i verksamheten för att stödja barnet i detta. Verksamheten som bedrivs skall inbjuda till lek där ”det lustfyllda lärandet” entusiasmeras samt att barnet i leken får tillfällen att bearbeta sina erfarenheter. Lek och interaktion med andra individer är viktiga i barnets kunskapsinhämtning. Barnet skall erbjudas en varierad dag där de har möjlighet att utöva olika aktiviteter både inne och ute. Utemiljön skall inspirera barnet till lek både i naturen och på förskolegården. Under utveckling och lärande står det att förskolan skall gynna leken och få barnen intresserade av att inhämta nya kunskaper. I strävandemålen står det att läsa att förskolan skall se till att alla barn växer i sin nyfikenhet och får möjlighet att leka och lära. Det skall också erbjudas lek i deras språkutveckling samt ge barnen den estetiska kännedom som ger dem möjligheter att använda sig av olika uttrycksformer i sin kunskapsinhämtning enligt Lpfö 98 (rev 2010)

I den nya läroplanen för förskolan betonar man också betydelsen av lek för barnens utveckling och lärande (Sandberg och Ärlemalm-Hagsér 2011). Det står också skrivet att kvaliteten på leken i förskolan och barns mognad att följa instruktioner i skolan har ett samband. Vilket bekräftas av Sandberg och Heden (2011). Om barn stöds i sin lek har det en positiv påverkan i inläringen. Samtidigt skriver de att läraren ska ta barnens perspektiv i den

tidiga barndomen, vilket innebär att skapa dagliga undervisningsmetoder som överstämmer med barnens sätt att tänka och kommunicera. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2008) skriver att man ska skapa en mening i leken för de lekande och lärande barnen som relaterar till barnets perspektiv, oavsett om det kommer från barnet eller lärarna. Det betyder att barnet måste uttrycka sig verbalt eller kroppsligt för att det ska bli någon mening. Men det ställer krav på läraren. Först måste de ha kännedom om barn, de måste också observera och lyssna till barnen. Läraren måste också ha respekt för varje barns erfarenhet, kunskap och kompetens.

Synen på barnen har ändrats. Barnen ses numera som kompetenta individer som har förmågan att skapa mening i sin tillvaro enligt Sandberg och Heden (2011). I ”The Swedish national curriculum: Play and learning with fundamental values in focus” (Sandberg och Ärlemalm-Hagsér, 2011) skriver de också om det kompetenta barnet som ett aktivt barn med erfarenhet, intressen, kunskap och kompetens. Vidare skriver Sandberg och Heden att samhället har lagt en större vikt vid barn hälsa och utbildning, vilket också har ändrat synen på barnen.

2.2 Vad är lek och varför leker barnen?

I artikeln ”Play’s importance in school” (Sandberg och Heden 2011) framkom det att lek alltid har varit en stor del i den mänskliga kulturen och att det är en viktig del på många olika sätt både för vuxna och barn. Man utvecklas genom lek och kan hitta sin egen identitet. Leken är en oundgänglig del i barnens liv och många av deras aktiviteter kännetecknas av lek. I artikeln ”The playing learning child: Towards a pedagogy of early childhood” Pramling (Samuelsson och Asplund Carlsson 2008) står det att barn skapar kunskap genom lek. Genom leken får barnen öva självkontroll och samarbete.

Lek är något som är frivilligt och sker för lekens egen skull. Leken är också barnens främsta arena för att uttrycka sig själva skriver Öhman (2011). Hon fortsätter skriva att motivationen till att leka kommer från barnen själva, dessutom lever leken i en värld som är oberoende av den verkliga världen. I leken styr fantasin och lusten, barnen kan göra vad de vill och vara vem de vill. De regler som finns har barnen satt upp. Därför är det viktigt att lärarna omkring barnen, tillsammans med barnen formar en stimulerande lekmiljö och ansvarar för att ett positivt lekklimat bildas.

De flesta som har forskat om lek är eniga om att leken är av stor betydelse som uttrycksmedel och är en stor del i barns utveckling socialt. Leken kan också ge rörelseträning och sensomotorisk träning. Ett av alla mål med leken kan vara att barnen ska kunna fungera i en grupp och kunna samarbeta med den tycker Moyles (1995). Ett barn får inte bestämma hela tiden utan måste låta andra också bestämma. En konsekvens av leken är den sociala kompetensen som barnen får öva på. Leken handlar också om att känslor. I leken kan man öva, uttrycka och bemästra sina känslor. I leken talar barnen ett mer varierat språk enligt Moyles (1995). Barnen måste hela tiden tala om vad de gör för något till de andra barnen. De måste även tala om vad de föreställer i leken. Alla kommunikationsfärdigheter utvecklas, de lär sig göra överenskommelser, ge uttryck för egna idéer, anpassa sig och lära sig lyssna på vad andra säger.

Moyles(1995) anser också att barn i leken kan lära sig på ett effektivt sätt genom att prova sig fram. Leken utgör inte ett hotfullt sätt att handskas med ny information samtidigt som barnen behåller sin självkänsla och självbild.

Lek kan sägas vara paradoxal. Den går inte att beskriva i enkla termer. Oftast måste den beskrivas i motsatser, som båda är sanna enligt Moyles (1995).

- Lek är både på riktigt och på låtsas. Den är riktig innanför lekramen, men på låtsas om den betraktas utifrån.
- Lek innebär både närhet och distans. Har man bråklekt vet man hur det är att slåss, men man har ändå inte varit med i något slagsmål. Inom lekens trygga ram kan upplevelser upprepas om och om igen, så att man får distans till dem.
- Man kan göra saker på riktigt under täckmantel av lek.
- Man kan göra saker på lek fast de ser riktigt ut.
- Lek är både glädje och djupt allvar.

I leken sker ett möte mellan den yttre världen och den inre. Föremål i den yttre världen, som barn stöter på, väcker associationer och sätter igång fantasin, denna förmåga att skapa händelser och skeende, miljöer och ting genom att utnyttja tidigare erfarenheter i helt nya versioner. Lek är alltså barnets sätt att tänka. Det innebär ett symboliskt tänkande och en början till att barnet skaffar sig abstrakta begrepp skriver Moyles (2010).

Moyles (1995) anser också att leken är det som optimalt förhöjer kreativiteten och fantasin. Detta beror på att barnen genom leken har en frihet att pröva nya idéer och kan uttrycka sig på sitt eget sätt. Mindre självsäkra barn kan också våga prova nya idéer och saker, upprepa välkända aktiviteter, ensamma eller tillsammans med en klasskompis, säkra på att de slipper att skriva, rita eller diskutera de nya idéerna. Leken utgör också en möjlighet för lärarna att se vilka barn som dras till vissa material. När barn får undersöka sitt intresseområde är de, oavsett ålder, mer villiga att vara delaktiga och diskutera om de själva har valt och strukturerat det de vill undersöka. Leken gör det möjligt att börja med det som barnen redan vet och sedan leta kopplingar mellan olika idéer och undersöka detta enligt Moyles(2010).

Moyles (1995) uttrycker också att man ofta talar om att undervisa det ”hela barnet” och framför detta som ett argument när det gäller att planera undervisningen. Informationen som når våra hjärnor kommer via våra fem olika sinnen: lukt, hörsel, syn, smak och känsel. Informationen tas emot visuellt, audiellt och kinestetiskt. All information bearbetas i den högra eller den vänstra hjärnhalvan, men de har olika inriktningar. Den vänstra hjärnhalvans specialisering är språk, logik, matematik, formler och ordningsföljd. Den högra hjärnhalvan är specialiserad i former och mönster, rumsliga uttryck, bilder, fantasiskapelser, rytm och musik enligt Moyles(1995).

2.3 Lek och lärande

Många menar att lek är barns arbete och att det är genom leken som barn utvecklas och lär sig. Lillemyr (2002) tycker att lek och lärande är två skilda fenomen, men som är så nära sammanvävda att de är oskiljbara från varandra i barns liv. Barn leker på många olika sätt. De kan pröva ut mängd och antal lika gärna som att utforska livets existentiella teman. Andra menar att lek och lärande är helt skilda fenomen, men att de kan göra sig gällande samtidigt- barnet är i leken och lever sig helt in i den, på samma gång som barnet är aktivt i sitt lärande och tillägnar sig kunskaper och färdigheter genom leken. Barn leker, ger sig hän helt och fullt i leken och låter sig uppslukas av den. Samtidigt gör leken något med barnen. Leken kan dra iväg åt oanade håll och fördjupas där de minst anar det. Men leken ger också barnen erfarenheter och vidgar deras förståelse för vad de stöter på eller frammanar när de leker. Leken skapas, förhandlas och genom det samspel barnen engagerar sig i. Barn skapar mening genom lek. Mening skapar kunskap enligt Lillemyr. Samtidigt säger

Lillemyr (2002) att man har man fått en ny syn på barnen. Det är att de inte längre är underordnad andra insatser i samhället som familj, skola och så vidare, utan barn ses som viktiga för sin egen skull. Barnets kompetens är inte förutbestämd utan skapas beroende på barnens intressen och behov och kan se olika ut för skilda barn. Det handlar om att barnen skapar sin mening. Att se barn som sociala aktörer innebär att betrakta barn som medskapare till kunskap, kultur och identitet med inverkan på sina liv.

Synen på leken som lärare har är baserad på deras pedagogiska grundsyner. Därför är det viktigt att lärare reflekterar över hur de relaterar till leken. Leken måste ta plats i skolan, men lärarna får inte lämna barnen för sig själva, utan använda leken i samband med undervisningen och också i den organiserade leken så att de lärande aspekterna kan utnyttjas, skriver Sandberg och Heden (2011). De beskriver vidare att i klassrum där lärarna var fokuserade på att stödja barnens lek fick barnen inte bara litterära kunskaper, utan utvecklade också ett mer avancerat språk och sociala kompetenser. Detta bekräftas även av Sandberg och Ärlemalm-Hagsér (2011), som skriver att läraren uppnår bäst undervisningsresultat när de fokuserade på att ge stöd i barnens lek. Barnen i lekfulla klassrum skaffade sig läskunnighet och ett mer avancerat språk och social kompetens. I artikeln av Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2008) skrivs det också att i förskolan ska miljön runt barnen vara lekfull för att tillsammans med lek och inläring skapa en bra helhet.

Olofsson (1987) skriver att en del och lärande och säger att lek är barns egna fiffiga pedagogik. Leken är en process utan andra mål och syften än de barnen har och genom att leka sätts lärandeprocesser igång inom och mellan dem.

I leken får även barnen träna sig på abstrakt tänkande, testa sina gränser, befästa och tillgodogöra sig ny kunskap enligt Moyles (2010).

- Lek kan lära barn hur de kan motivera sig själv och tänka självständigt.
- Lek kan lära barn att använda sina egna idéer, tankar och föreställningsförmåga.
- Lek kan göra att barn växer i handlingskraft och tankekraft.
- I lek kan barn lära sig att vara uthålliga, öka sin självkänsla och våga anta utmaning.
- Kompetens, flexibilitet och kreativitet är andra kvaliteter som barn kan lära sig genom lek.

- Att vara utforskande, experimentella, undersökande är givna positioner i lek.
- I lek kan barn lära sig att utveckla och använda ny kunskap och fördjupa sin förståelse.

Samtidigt skriver Benn (2003) att samspelet mellan barnet och människorna i dess omgivning, stora som små, avgör hur och vad barnet leker och hur och vad de lär sig. Lärande är en del av ett socialt sammanhang och bör betraktas som en relationell process. Att barn lär sig är odiskutabelt. Barn lär sig på många olika sätt.

Enligt Gardner (1983) förmedlas den mesta informationen i skolan via hörseln. Det läggs inte så stor vikt på det visuella och allt eftersom barn blir äldre och kommer högre upp i skolan blir undervisningen mindre visuell. Vissa barn lär sig saker genom det verbala, medan andra barn lär sig saker genom det visuella eller genom att göra det som de ska lära sig. Som undervisningen är upplagd nu i skolan är den för det mesta bänkbaserad vilket fungerar för dem som har lätt att lära sig på det sätt, medan det blir svårare att för dem som lär sig genom att praktiskt utföra det de ska lära sig.

Avslutningsvis skrivs det att ett av de viktigaste målen för en lärare är att styra barnens medvetenhet mot ett läroobjekt, som är relaterad till värderingar och normer, färdigheter och förmågor samt förståelse för olika aspekter av vår omvärld. Det innebär att läroobjektet som finns i utbildningstiden är det samma genom hela utbildningssystemet, men har olika nivåer av svårigheter från lärarens perspektiv (Pramling Samuelsson och Asplund Carlson 2008).

2.4 Sammanfattning av litteraturen

Av den litteratur som jag har läst kan jag sammanfatta det på följande sätt. Leken har alltid varit en naturlig del av barns uppväxt och genom leken kan barnen få självförtroende som stärker dem. Leken är också något där barnen kan uttrycka sig själva. Leken kan också ge barnen bar motorisk träning liksom social träning. Många anser också att det är viktigt att lärarna reflekterar över hur de relaterade till lek och att leken ska få finnas i skolan. Barn i lekfulla klassrum skaffade sig läskunnighet och ett mer avancerat språk och social kompetens. Pramling Samuelsson och Asplund Carlsson (2008) skrivs det också att i förskolan ska miljön runt barnen vara lekfull för att tillsammans med lek och inläring skapa en bra helhet. Enligt läroplanerna så är förskolans uppdrag att utgöra basen för barnets lärande för livet.

Verksamheten i förskolan ska även inbjuda till lek där ”det lustfyllda lärandet” entusiasmeras

samt att barnet i leken får tillfällen att bearbeta sina erfarenheter. I skolans läroplan går det att läsa att leken är betydelsefull i barnets väg till lärandet speciellt under första åren.

3 Metod

Jag kommer i detta avsnitt redogöra för det arbetssätt som jag har valt att göra för att få svar på mina frågor. Vidare kommer jag att beskriva de metoder med förankring i litteraturen kring forskningsmetodik som jag har använt och så tydligt som möjligt skriva hur min undersökning är tänkt att genomföras.

3.1 Datainsamlingsmetoder

Undersökningen och målet med detta arbete är att få ökad uppfattning om hur lärare i skolan och förskolan förhåller och uttrycker sig till lek och lärande som en resurs. För att få in relevant information till detta arbete har jag valt att genomföra intervjuer med ett antal lärare i skolan och förskolan. Jag ansåg att det var det bästa sättet för min undersökning att nå den information som jag vill ha, efter att jag läst litteraturen. Jag har även använt mig av litteratur och samt vetenskapliga artiklar från olika databaser så som i Högskolan i Gävles bibliotek. Metoden som jag främst har använt mig av är kvalitativa intervjuer. I den kvalitativa intervjun är det endast frågeområdena som är bestämda, medan frågorna kan variera från intervju till intervju, beroende på den intervjuades svar samt vilka aspekter denne tar upp. Syftet med den kvalitativa intervjun är att få den intervjuade att ge så uttömmande svar som möjligt på frågorna i det ämne som intervjun berör (Johansson och Svedner 2004). För att ha ett bra stöd under intervjuerna hade jag strukturerat frågorna, men följdfrågorna varierade för att få ett mer uttömmande svar.

3.2 Urval

Mina val av intervjupersoner har bestått av både förskollärare och lärare inom grundskolans tidigare år. Jag ville få en variation i deras bakgrund. De är slumpmässigt utvalda för att få variation på skola och förskola. Jag har valt att genomföra mina intervjuer i den kommun där jag arbetar, men på andra orter. Detta för att jag vill ha en syn på hur lärare på andra orter tänker och förhåller sig till samt uttrycker sig om lek och lärande som resurs. Jag bestämde mig för att genomföra intervjuerna på två förskolor och två skolor. På varje förskola valde jag att intervju två stycken förskollärare och på varje skola, två stycken lärare. Jag betraktar detta som ett tillräckligt stort antal för att kunna se både likheter och skillnader samt för att få

ett bra underlag för vidare bearbetning. Jag känner att materialet blir rimligt storleksmässigt och hanterbart med tidsaspekten i åtanke (Johansson och Svedner 2004).

3.3 Genomförande

Jag började med att kontakta de två förskolorna och de två skolorna för att fråga de utvalda lärarna om de ville medverka i min undersökning. Lärarna kontaktades per telefon och sedan bestämdes en träff på respektive förskola och skola. Det var även viktigt för mig att uppleva förskolans och skolans miljö, samt deras atmosfär.

För att få så mycket information som möjligt under intervjuerna valde jag att göra kvalitativa intervjuer. Jag hade frågor som var strukturerade, men jag kunde ändå ställa följdfrågor för att få mer uttömmande svar. Den kvalitativa intervjun ger den information som gör det möjligt att förstå lärarnas syn på undervisning, förhållningssätt, målsättningar och planering. Intervjun ger kunskap som är direkt användbar enligt Johansson och Svedner (2004). För att minnas det som sagts har jag spelat in intervjuerna. Mina intervjuer börjar med några bakgrundsfrågor för att kunna sätta lärarnas svar i ett vidare sammanhang.

3.4 Forskningsetiskt ställningstagande

Innan mina intervjuer informerades alla lärare om undersökningen och dess syfte och att deltagandet är frivilligt och att de kan avbryta samarbetet när de vill som Stukát skriver. Alla lärare har blivit personligen tillfrågade av mig och deras medverkan skedde med deras samtycke. Eftersom lärarna har rätt till sin anonymitet presenteras enbart några bakgrundsfakta kring dem här. Tanken är att denna kan fungera som hjälp för läsaren utan att avslöja lärarnas identiteter. Arbetet måste bygga på respekt för de människor som deltar i undersökningen (Johansson och Svedner 2004). Underlaget som presenteras i resultatavsnittet återberättas på ett sanningsenligt sätt och kommer enbart att användas i denna undersökning. Efter att arbetet är klart kommer jag att förstöra alla mina anteckningar och inspelat material från mina intervjuer. För att få deras förtroende fick de också skriva under ett avtal om att jag bara kommer att använda informationen i denna undersökning (se bilaga1).

När ett examensarbete skrivs måste det som Johansson och Svedner (2004) poängterar finnas en respekt för de respondenter som medverkar. Jag som undersöker ska vara tydligt i mitt

tillvägagångssätt samt att ge information till intervjupersonerna så att de vet vad som gäller när de medverkar i studien. Johansson och Svedner skriver att humanistisksamhällsvetenskapliga forskningsrådet har utarbetat forskningsetiska anvisningar hur det skall gå till. I denna står det skrivet under fem punkter vad forskare skall tänka på. I min studie kan jag se att det är fyra av dessa punkter som rör min undersökning. Jag har innan intervjutillfällena informerat samtliga respondenter om dessa punkter.

- Respondenterna som deltar ska informeras om metoderna i undersökningen samt syftet med studien.
- De ska ha möjlighet att ställa frågor som rör studien under intervjutillfället och få dem besvarade.
- De ska när som helst under intervjun få tacka nej till att fortsätta delta.
- Deras identitet får inte röjas samt att skolorna och förskolan jag besökt ska vara anonyma och inte skrivit ut något som kan avslöja deras identitet eller verksamhetsplats.

3.5 Presentation

3.5.1 Område

Förskola 1 ligger i en mindre ort i Mellansverige. Förskolan ligger mitt i ett bostadsområde i utkanten av staden, med närhet till skogen. På förskolan finns det ca 70 barn och det är ca 14-19 barn på avdelningarna. Förskola 2 ligger i liten stad i Mellansverige med närhet till havet. Förskolan ligger i anslutning till stadens F-5 skola. Förskolan ligger i utkanten av staden med direkt närhet till skogen, men också nära till havet. På avdelningarna är det ca 14-20 barn. Skola 1 ligger mellan två små orter i Uppland. Det är en F-3 skola med ca 26 barn. Skolan ligger intill en större väg, men har också direkt närhet till skogen. De arbetar också mycket med natur och miljö. Det är vad som kallas en byskola. Skola 2 ligger i en mindre tätort och är en F-9 skola. Den ligger mitt i tätorten. På skolan finns det ca 470 barn. De har nära till idrottsanläggning och sporthallen ligger i direkt anslutning till skolan.

3.5.2 Lärare och intervjutillfälle

Förskollärare 1 är en kvinna i 40 årsåldern. Hon är utbildad förskollärare och har arbetat som förskollärare i 22 år. Hon arbetar på en avdelning med yngre barn. Intervjun med henne

genomfördes på hennes avdelning i lugn och ro efter att barnen gått över till en annan avdelning.

Förskollärare 2 är en kvinna i 50-årsåldern. Hon är utbildad förskollärare och har arbetat som förskollärare i 34 år. Hon arbetar på en avdelning med barn från 1 år till 4år. Intervjun med henne genomfördes i ett samtalsrum när barnen gått ut på gården.

Lärare 1 är en kvinna i 50 årsåldern. Hon är från början utbildad förskollärare som på senare år vidareutbildat sig till lärare grundskolans yngre åldrar. Hon arbetar i en klass 1 med 14 barn. Intervjun genomfördes i lärarrummet efter att barnen hade slutat för dagen.

Lärare 2 är en kvinna i 40-årsåldern. Hon är utbildad grundskollärare mot de yngre åldrarna och har arbetat som lärare i 14 år. Hon arbetar i en klass 1 med 13 barn. Intervjun genomfördes i hennes klassrum efter dagens slut.

Alla intervjuer gjordes i en lugn miljö utan störningsmoment. Stämningen var lättsam och trevlig.

4 Resultat av intervjuerna

Jag har valt att skriva ihop alla resultat efter mina intervjufrågor, för att kunna se eventuella skillnader. Jag har därför satt mina intervjufrågor som rubriker på de olika styckarna för att lättare se vad lärarna svarade på dem. Resultaten av intervjusvaren redovisas med citat och enligt Kvale och Brinkmanns (2009) riktlinjer för hur man rapporterar intervjuцитat. Jag har skrivit om citaten som varit dialektala och format om dem till läsbar text utan att ha plockat bort innerbörden, detta för att skapa en läsvänlig text.

I följande avsnitt kommer jag att presentera resultatet.

4.1 Vad är lek för dig?

Lärarnas första reaktion på frågan vad lek är för dig är att det innefattar allt som barnen gör. De menar att lek finns i allt.

”Det är både den fria och den styrda leken.” Förskollärare1

”Lek är för mig något som barn naturligt gör.” Lärare1

”Lek är något som finns i allt, något som bara sker.” Lärare2

”För mig är lek något barn bara gör utan att behöva fundera.” Förskollärare2

Av citaten framgår det att lärarna anser att leken är något som barnen gör naturligt. Det är barnens förutsättningar och önskemål som gäller. Men de nämner också den styrda leken. Leken ska vara fri från prestationskrav och med det menar lärarna att leken ska tillföra glädje som en viktig pusselbit i barnens tillvaro. Lärarna har en klar uppfattning om lekens betydelse som säger att den ska finnas tillgänglig och ges utrymme i den dagliga verksamheten.

4.2 Hur relaterar du till lek?

Lärarnas reaktion på hur de relaterar till lek är att det kan vara många olika saker. Något man kan snappa upp medan de leker och använda för att hjälpa dem vidare i leken.

”Jag älskar den spontana leken, inte den styrda lika mycket, även om jag måste göra den styrda leken emellanåt. I den spontana leken kan man få vara med och på det viset kunna hjälpa barnen vidare och utveckla dem.” Förskollärare1

”När det är den styrda leken är det jag som är ledaren, men jag kan även lämna dem fritt. Jag tycker att leken är viktig, men det blir ändå mer arbete som går före leken här i skolan.”

Lärare1

”Jag tycker leken är bra. I leken kan barnen testa olika saker och roller samt härma varandra och på det viset lära sig.” Lärare2

”Jag tycker att både den spontana och den styrda leken är bra. Jag kan hjälpa barnen vidare på olika sätt. Få dem att utvecklas.” Förskollärare2

Av citaten framgår det att lärarna tycker att både den styrda och den spontana leken är bra. Lärarna menar att i den styrda leken kan de ställa kraven på vad barnen ska lära sig och på så vis hjälpa barnen att utvecklas. Men även i den spontana leken kan de få barnen att utvecklas, genom att vara en medaktör som kan hjälpa dem att komma vidare om de fastnar, bland annat genom att barnen får prova olika saker och roller utan prestationskrav.

4.3 Vad är lek i undervisningen/samlingarna för dig?

Lärarna funderade ett tag innan de kunde svara. Men lärarna var ändå eniga om att lek, lärande och undervisning går hand i hand med varandra.

”Lek för mig i samlingarna är den styrda leken, där läraren styr samlingarna med sång, ramsor för att barnen ska lära sig.” Förskollärare1

”Jag har mycket styrda lekar i grupp. En del olika övningar i matematik, idrott som vi gör. Jag använder mig också av språklekar.” Lärare1

”Genom leken kan jag nå andra pedagogiska syften, träna saker som barnen behöver utan att nämna att vi tränar på att fungera socialt och motoriskt.” Lärare2

”Leken kan hjälpa mig att nå fram till barnen. Att de ska lära sig saker till exempel om vi ska lära oss vad brandmannen gör, så leker vi att de är brandmän och sedan diskuterar.”

Förskollärare2

Av citaten framgår det att lärarna är positiva till lek i sin undervisning/samling. De använder sig också av leken i mer eller mindre utsträckning. Det blir mer inom förskolan eftersom barnen där är yngre än de i skolan, men att de använder sig av leken för att nå olika sociala mål. Deras gemensamma uppfattning om lek och lärande är att det är en kombination som är

bra i barnens inlärningsmiljö. Pedagogiska syften kan genom leken tränas och stärkas omedvetet för barnen.

4.4 Hur ger du stöd åt barnens lek?

Lärarna behövde inte tänka så mycket, utan deras förhållningssätt när det gäller att ge stöd i barnens lek visar sig vara ganska lika.

”När det är barnens lek försöker jag lyssna, hjälpa dem att kommunicera. Man får vara en länk mellan barnen, samt vara ett stöd för att utveckla leken och ge dem nya utmaningar.” Förskollärare1

”När de behöver stöd, till exempel inte kommer överrens. Men sedan utveckla leken med material och på det viset vidareutveckla leken.” Lärare1

”Med mitt pedagogiska kunnande kan jag hjälpa barnen att komma vidare i diskussionen eller val av lek som gynnar vissa inlärningsmoment.” Lärare2

”I deras lek försöker jag att finnas till hands och hjälpa dem om de fastnar att föra dem vidare eller hjälpa dem med kommunikationen.” Förskollärare2

Av citaten framkommer det att alla lärare är överrens om att det finns betydelse för att finnas till hands för barnen. Med sina pedagogiska kunskaper kan de hjälpas vidare i sina lekar om de har fastnat eller har kommunikativa problem. De lärare som arbetar inom förskolan är överrens om att de måste finnas till i bakgrunden som ett stöd för barnen, för att förmågan att kommunicera oftast inte är tillräckliga för barnen i de lägre åldrarna. De lärare som är i grundskolan säger att de finns till hands för att barnen inte kommer överrens behöver få in mer material eller för att kunna föra leken vidare utvecklingsmässigt. Men alla lärare är överrens om att de hjälper barnen vidare för att få in ett inlärningsmoment.

4.5 Vad tycker du om lek som hjälpmedel i undervisningen/samlingarna?

Alla lärarna tyckte att leken är något som kan vara ett hjälpmedel för barnen i undervisningen och samlingarna. Även om de ser olika ut i förskolan och i skolan.

”Leken är något barnen tycker är roligt. Man kan använda sig av leken när man ska lära sig svårare saker till exempel för att lära sig klä på sig kläder själv.” Förskollärare1

”När vi jobbar med olika områden, till exempel människokroppen, då kan de faktiskt leka doktor och lära sig den vägen. Det blir en bearbetning av det vi jobbar med.” Lärare1

”Barn som har det svårt att lära sig att skriva kan göra det med hjälp av att till exempel följa olika stigar.” Lärare2

”Med hjälp utav leken kan man få svåra saker att verka enklare och därför få barnen att vilja prova.” Förskollärare2

Alla lärarna tycker att leken kan hjälpa till i undervisningen och samlingarna samt i andra lärandesituationer. Då kan det som verkar svårt från början att bli lättare. I skolan använder de sig av olika lekar för lära sig olika saker som till exempel människokroppen. Om barnen har skrivsvårigheter kan man förenkla det med hjälp utav olika stigar eller lera. Eftersom leken inte har de olika prestationskraven behöver inte barnen känna att det är något farligt om de är blyga. Med hjälp av olika roller i pjäser kan blyghet övas bort, vilket gör det lättare att prata inför stor grupp. I förskolan det vara att lära sig klä på sig sina byxor till att skriva sitt namn som med hjälp utav leken kan bli lättare.

4.6 Tror du att lek kan underlätta för dem som har svårt med inläringen?

Först tänkte lärarna till en stund, men de var ändå väldigt positiva till lek som ett stöd för barnen med inläringssvårigheter.

”Det är min fasta övertygelse att lek kan underlätta inläringen för de som har det svårt. För det som är roligt att göra minns man. Roliga saker upprepar man gärna.” Förskollärare1

”Jag tror absolut att lek kan underlätta. Det blir inte tragglande utan mer lustfyllt, man glömmer bort att man lär sig.” Lärare1

”Absolut är leken viktig för att barnen ska utvecklas på ett positivt sätt. För barn som har svårigheter är leken mer viktig så att inläringen kan ske lustfyllt och de känner sig mer motiverade.” Lärare2

”Jag tror verkligen att lek är positivt som stöd för dem med inläringssvårigheter. Leken gör inläringen mer lustfyllt och det blir lättare att minnas sådant som är lustfyllt.” Förskollärare2

Lärarna anser att leken innebär mycket och att leken kommer in i allt på förskolan och i de flesta ämnena i skolan vilket gynnar inlärningsprocessen hos barn med svårigheter. Det gör

upprepningar mer lustfyllt och det som är lustfyllt minns man bättre. Dessutom säger en av lärarna, som arbetat som både förskollärare och nu som lärare, att barnen tror inte att lek är att lära. Om man frågar ett barn vad de gjort idag säger de ofta att vi har ”bara” lekt. De kopplar inte ihop de två momenten som vi gör. Vilket gör att något som är lustfyllt och roligt inte ses som upprepning eller gör det som man lär sig är roligt och ”på köpet” får man olika kunskaper.

4.7 Sammanfattning

Det som har framkommit i mitt resultat är att lärarna är medvetna om att lek och lärande är ett begrepp som går hand i hand. De är också väl medvetna om hur viktig leken är för barnets lärande och utveckling. Deras uttalande ger en god inblick i hur lek och lärande används utav lärarna. De ser stora fördelar med att använda sig av leken som ett pedagogiskt lärandeverktyg i sina verksamheter. De ser sig själva som viktiga element i leken, både som åskådare, medaktör och som ”hjälpare” för att få leken att komma vidare. Lärarna i skolan är väl medvetna om lekens positiva betydelse i den sociala processen, när barnen intrigerar med varandra. De säger också att man kan fördjupa sig mycket i leken, men även måste sätta en gräns för hur mycket lärare kan fördjupa sig utan att bli allt för stressad. Lärarna på förskolan ser leken mer som en central del i sin verksamhet

5 Diskussion

I diskussionen kommer jag att knyta an det resultat som jag har fått av mina intervjuer av de olika lärarna, till den tidigare forskningen samt mina egna reflektioner. Avslutningsvis kommer jag att sammanfatta min undersökning.

5.1 Metoddiskussion

Att intervju de olika lärarna har varit otroligt lärorikt. Att även få träffa dem på deras arbetsplats har varit intressant. Jag har fått sett var de arbetar, hur klassrum och avdelningar har sett ut och utifrån det fått mig en uppfattning kring hur lärarna arbetar. Att användas sig av en diktafon har varit bra för att minnas vad som har sagt. Hade jag suttit och för hand skrivit medan jag intervjuade hade jag tappat väldigt mycket fokus från lärarna, vilket i sin tur hade gjort att jag inte hade varit delaktig i intervjun som jag kunde vara med hjälp av diktafonen. Att renskriva intervjuerna har varit tidskrävande men jag har fått otroligt mycket information och hjälp som jag kan ta med mig till mitt arbete.

5.2 Resultatdiskussion och teoridiskussion

I studien framgick det att samtliga av lärarna i min undersökning var eniga om att leken har en viktig funktion i barnets utveckling och lärande.

Vi lever idag i ett samhälle som är i ständig förändring vilket också gör att vi människor förändras. Enligt Sandberg och Heden (2011) har synen på barnen också förändrats. Barnen ses numera som kompetenta individer som har förmågan att skapa mening i sin tillvaro. De säger också att leken alltid har varit en stor del av den mänskliga kulturen. Man utvecklas genom lek och leken är en oundgänglig del i barnens liv. Många av deras aktiviteter kretsar kring leken. Precis som lärarna i min undersökning säger kan man utvecklas genom leken. Leken är också något barn gör naturligt och därför är det lätt för dem att ta leken till sig.

Enligt lärarna är leken något som man gör frivilligt och naturligt. Ingenting de behöver fundera över, utan det finns där hela tiden. Den fria leken ska ske på barnens villkor och det är barnen själva som ska styra lekens väg. Precis som Öhman (2011) skriver är leken något frivilligt. Motivationen till att leka kommer från barnen själva. En del av lärarna anser att den fria leken ibland kan ge barnen mer än den styrda leken och låter därför barnen göra en del

saker själva. De säger också att de försöker att finnas till i bakgrunden, speciellt de på förskolan, för att ha lite kontroll över vad som händer. Samtidigt kan det hindra barnen från att utvecklas och lära sig, samt öka deras självkännet. Lärarna kan då ta bort det som får barnen att lära sig, för att de vill hjälpa dem i rätt riktning. Samtidigt har inte barnen den erfarenheten av vad som kan hända om de gör si eller så. Det är en balansgång för lärarna. Barnen i skolan har lite mer erfarenhet, vilket gör att lärarna ger stöd om de inte kommer överrens och hjälper dem vidare. I den styrda leken kan de hjälpa barnen med deras lärande genom att ta fram olika material till exempel mattespel eller idrottslekar.

I min studie menar lärarna att genom leken kan de nå andra pedagogiska syften, träna saker som barnen behöver, utan att man behöver nämna just det som tränas, till exempel social kompetens eller påklädning. Olofsson (1987) säger att leken ger barnen erfarenheter och vidgar deras förståelse för vad de stöter på. Barnen skapar mening i lek. Mening skapar kunskap. Samtidigt kan lärarna med sitt pedagogiska kunnande hjälpa barnen att komma vidare, vilket jag tycker är en fördel man har som lärare. Att få hjälpa barnen att utvecklas, om de fastnar i en diskussion eller att kommunikationen inte räcker till, är tillfredställande. I skolan kan de använda speciellt material för att komma vidare, till exempel olika mattelekar där barnen lär sig plus och minus, eller hur de kan lära sig stava med hjälp utav lera. I förskolan får man vara mer av en länk mellan barnen. Där är det ofta kommunikationen som fattas, eftersom barnen inte har ett utvecklat språk. Sandberg och Heden (2001) tycker att leken måste få plats, men lärarna får inte lämna barnen för sig själva, utan använda leken och sitt pedagogiska kunnande för att föra barnen vidare i sin utveckling.

Det framkom också i min undersökning att lärarna både i förskolan och skolan ansåg att lek kan vara ett bra hjälpmedel för barns lärande. Alla barn inte har samma inlärningsstrategier utan alla lär sig på olika sätt. Genom leken kan barn lära sig på effektivt sätt genom att prova sig fram. Leken utgör inget hotfullt sätt att handskas med ny information skriver Moyles (1995). En av lärarna från skolan i min undersökning sa att leken blir en bearbetning av det vi arbetar med. Eller som en av lärarna i förskolan sa ”Med leken kan man lära barnen ”tråkiga” saker på ett roligt sätt. Det är aldrig roligt att försöka att lära sig svåra saker på ett tråkigt, då ger man snabbt upp. Leken kan vara lustfylld, vilket kan göra det roligare att lära sig nya saker och ta del av ny information”.

I undersökningen framkom det även att lärarna tror att leken kan hjälpa barnen som har det svårare med inläringen. I skolan blir det ofta ett tragglande, som en av lärarna sa, när barnen

ska lära sig nya saker. Har barnen svårt med inläringen är upprepning en nödvändighet för att minnas. Kan lärarna då göra inläringen mer lustfylld kan det få barnet att utvecklas på ett positivt sätt. Lustfyllda saker upprepar man gärna. Leken kan göra att barnen glömmer bort att de lär sig, för barnen ser inte lek som lärande. Precis som Moyles (2010) skriver att när man planerar undervisningen/samlingarna måste man komma ihåg att tänka på hela barnet. Att barn lär med både hörsel, syn och med kroppen. Informationen når våra hjärnor på olika sätt. Samtidigt skriver Gardner (1983) att högre upp i skolan sker den mesta av informationen via hörseln, vilket kan försvåra för dem som redan har det svårt att ta in information via hörseln. Lärarna i skolan anser att de kan använda mer av leken i sin undervisning. Samtidigt kräver det mycket mer planering utav dem. Lärarna i förskolan ser att leken finns med i deras tänk när de utformar sina dagar. Som Moyles skriver att lek är barnets sätt att lära. Enligt en av förskollärarna försöker att ha leken som fokus för att kunna se vilken inlärningsförmåga barnen har.

5.3 Slutord

Syftet med mitt arbete var att jag ville undersöka hur lärarna i förskolan och i skolan förhåller sig till lek och lärande. Jag ville också undersöka om deras förhållningssätt till lek och lärande skiljer sig åt i de, förskola och skola. Jag kan konstatera att jag fått relevanta svar på min frågeställning. Min studie har emellertid varit begränsad och det gör att det inte går att dra för stora slutsatser av mitt resultat. Jag hoppas att undersökningen ska väcka en tanke hos läsaren angående lek som ett lustfyllt lärande.

Sammanfattningsvis är svaret på mina frågeställningar om lärarnas förhållningssätt till lek och lärande som en resurs visade det att lärarna i min undersökning är väl medvetna om lekens betydelse ur ett lärandeperspektiv. Deras användning skiljer sig lite åt och skillnaderna anser jag bero på var i skolans värld de arbetar. Den fria leken används mer i förskolan, även om lärarna också använder sig mycket av den styrda leken. Även lärarna i skolan är insatta i hur leken kan användas, även om de kände ett visst motstånd utav den stora planeringen kring leken som ett hjälpmedel. Men också hur mycket tid man var villig att lägga på leken utan att den bli ett allt för stort stressmoment i planeringen.

Jag har också i min undersökning sett att läroplanerna skiljer sig åt i sin beskrivning av lek och lärande. En fundering som växte fram är om läroplanerna har någon inverkan på hur lärarna förhåller och uttrycker sig till leken och lärandet.

Jag har en förhoppning av att forskare inom området lek och lärande kommer att fokusera mera på hur attityderna kring lek och lärande skiljer sig åt mellan skolan och förskolan. Det är en viktig del eftersom vi ska ha en röd tråd genom hela utbildningssystemet. Därför tycker jag att tänket som finns i förskolan kan komma till nytta även i skolan, åtminstone i de lägre åldrarna i skolan.

Denna studie har medfört att jag har fått en fördjupad kunskap kring lek och lärande och hur lärarna förhåller sig till detta, både via läst litteratur, vetenskapliga artiklar samt lärarnas svar på mina undersökningsfrågor. Jag anser att dessa kunskaper kommer att bli till stor hjälp och användning i mitt arbete och jag kan föra budskapet vidare om hur viktig leken är ur ett lärandeperspektiv. Jag avslutar studien med ett citat som jag tycker belyser min undersökning på ett tänkvärt sätt:

Samspelet mellan barn och människor i barnets omgivning, stora som små; avgör hur och vad barnet leker och hur och vad de lär sig. Lärande är en del av ett socialt sammanhang och bör betraktas som en rationell process. Att barn lär sig är odiskutabelt. Barn lär sig på många olika sätt (Benn 2003).

5.4 Förslag till vidare forskning

Jag har under arbetets gång fått en djupare förståelse för lek och lärande. Jag har även blivit medveten om det komplexa i lek och lärande. Det är många tankar och funderingar som har väckts och förslag på vidare forskning är

- Hur uppfattar barn lek och lärande?
- Kan man öka barnens motivation med hjälp av lek?

6 Referenser

- Benn, S. (2003). Johansson, E. & Pramling Samuelsson, I. (Red). *Förskolan – barns första skola!* Lund: Studentlitteratur.
- Gardner, H. (1992). *Så tänker barn – och så borde skolan undervisa*. Jönköping: Brain Books.
- Johansson, B. & Svedner, P-O. (2004). *Examensarbetet i lärarutbildningen. Undersökningsmetoder och språklig utformning*. Uppsala: Kunskapsföretaget.
- Kvale, S. och Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lillemyr, O-F. (2002). *Lek-upplevelse-lärande i förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Moyles, J. (2010). *The powerful means of learning in early years I: Smidt, S (red) Key issues in early year's education*. Abbingdon: Routledge.
- Moyles, J. (1995). *The excellence of play*. Buckingham: Open University Press
- Olofsson, B.K. (1987). *Lek för livet*. Stockholm: HLS.
- Pramling Samuelsson, I. och Asplund Carlsson, M. (2008). The playing learning child: Towards a pedagogy of early childhood. *Scandinavian Journal of Educational Research*, Vol 52, No. 6, December 2008, pp. 623-641.
- Sandberg, A. och Heden, R. (2011) Play's importance in school. *Education 3-13* Vol 39, No. 3, June 2011, 317-329.
- Sandberg, A. och Ärlemalm-Hagsér, E. (2011). The Swedish National Curriculum: Play and learning with fundamental values in focus. *Australasian Journal of Early Childhood*. Vol. 36, No. 1, March 2011.

Stukát, S. (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Utbildningsdepartementet. (2011). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*. Stockholm: Fritzes.

Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för förskolan*. Stockholm: Fritzes.

Öhman, M. (2011) *Det viktigaste är att få leka*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

Etniska ställningstaganden:

Vi utgår från de etiska principer som gäller för all samhällsvetenskaplig forskning. Dessa brukar sammanfattas i fyra huvudpunkter:

Informationskravet: Forskaren skall informera de som berörs av forskningen om den aktuella forskningsuppgiftens syfte. I detta ingår att forskaren ska informera uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller för deras deltagande (se samtyckeskravet nedan). Informationen skall omfatta alla de inslag i den aktuella undersökningen som rimligen kan tänkas påverka deras villighet att delta.

Samtyckeskravet: Deltagare (barn, vårdnadshavare och personal) i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan. Deltagandet är frivilligt och forskaren skall inhämta berörda parter samtycke (se nästa sida). De medverkande (barn, vårdnadshavare och personal) har även rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor deltagandet ska ske. De kan avbryta sin medverkan utan att detta medför negativa följder för dem (eller deras barn).

Konfidentialitetskravet: Uppgifter om alla personer som ingår i undersökningen ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna kommer att förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem. Alla uppgifter om identifierbara personer kommer att antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda människor inte kan identifieras av utomstående. Detta innebär att det skall vara praktiskt omöjligt för utomstående att komma åt uppgifterna.

Nyttjandekravet: Uppgifter som samlas in får endast användas för forskningsändamål. Uppgifter får alltså inte användas eller utlånas för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften.

Jag lägger stor vikt vid att värna om skolans och förskolepersonalens integritet.

Jag vill delta i undersökningen om hur lärare och förskollärare förhåller sig till lek och lärande

Förskolans/Skolans namn och avdelning:

Signatur:

Namnförtydligande:

Ort och datum:

Min e-post och tel.

Stort tack för din medverkan!

/Anna Stenberg